

अतिदक्षता विभागातील डॉक्टर गंभीर का असतात?

आजचा दिवस तसा छान गेला होता. एका निवांत क्षणी पेपर चाळत कॉफीचे घोट घेत बसलो होतो . तेवढ्यात केबिनमध्ये एक नातेवाईक अचानक येऊन विराजमान झाले. खरेतर मी थोडा वैतागलेलाच होतो, पण चेहऱ्यावर तसे न दाखवता विचारले, ``काय हवे आहे?``

ते सदगृहस्थ उद्गारले ... ``डॉक्टर एक विचारू का?``

आता मात्र मी जास्तच वैतागलो. एक तर आगंतुकासारखा परवानगी न घेता आत आलेले. वर साळसुदपणाचा आव आणून प्रश्न विचारण्याची परवानगी मागत असल्याचं नाटक...

मी `हो` म्हणायच्या आधीच ते सदगृहस्थ बोलले...``सर, तुम्ही सारखे गंभीर चेहऱ्याने का वावरत असता? खरंच याची गरज असते का? तुम्ही जाता-येता कॉरीडोरमध्ये साधी ओळख पण दाखवत नाही....``

आता सावरायची माझी पाळी होती. तो एक धक्काच होता मला. मी विचार केला, आपण असे वागतो का? असे वागण्याची खरच गरज असते का?

पण स्वतःला सावरत मी त्या महाशयांना सांगितले, ``अहो तुम्ही बोलता ते बरोबर आहे. पण माझा नाईलाज असतो...!``

अतिदक्षता विभागात काही रुग्ण गंभीर असतात. काही चांगले असतात तर काही मरणासन्न अवस्थेत असतात. असे असताना मी कुठले भाव चेहऱ्यावर घेऊन वावरायला हवे?

मला भेटणारा नातेवाईक कुठल्या रुग्णाचा आहे, हे लक्षात ठेवणं अनेकदा कठीण असतं. मी मरणासन्न रुग्णाच्या नातेवाईकांना स्मित हास्य करून चालणार आहे का?

आता सावरायची पाळी त्या सदगृहस्थांची होती. त्यांनी विषय न वाढवता हळूच काढता पाय घेतला.

या प्रसंगानंतर, मनात विचारांचं एक चक्र सुरु झालं. आयसीयू मध्ये काम करणारे डॉक्टर कायम गंभीर असतात, अशी जी धारणा या व्यक्तीची झालेली आहे, असंच अनेकांना वाटत असावं.

कदाचित, ते खरं असेलही. मात्र, याबाबतची दुसरी बाजू उघड होतेच असे नाही आणि डॉक्टरांना गंभीर, शिष्ट असं विशेषण लावलं जातं.

खरं सांगायचं तर चेहऱ्यावर गांभीर्याचा भाव असो ना असो, अतिदक्षता विभागातील डॉक्टर हा कामावर असताना गंभीरच असतो आणि तसा तो असावा. त्याने ते चेहऱ्यावर आणणे न आणणे हा त्याच्या व्यक्तिमत्त्वाचा भाग असू शकतो. अनेकदा रुग्णाच्या नातेवाईकांना असं वाटतं की डॉक्टर आपल्याला ओळखतात. म्हणून त्यांना तशा प्रतिसादाची अपेक्षा असते. अर्थात, त्यात

वावगे काहीच नाही. पण डॉक्टरांचीही अनेकदा अडचण अशी असते, की कोण व्यक्ती नेमक्या कोणत्या रुग्णाचा नातेवाईक आहे, हे बाहेर त्याला चटकन् लक्षात येत नाही. त्यातही संबंधित नातेवाईक प्रकृती सुधारत असलेल्याचा नातेवाईक आहे, की अत्यवस्थ असणाऱ्याचा आहे यावर त्यांच्यातील संवादाची दिशा ठरणार असल्याने नातेवाईकांशी अनौपचारिक संवाद साधण्यात अडचण येते. शिवाय, क्षणाक्षणाला येत असलेले अपडेट, सातत्याने सुरु असलेले राउंडस् आणि सपोर्टिंग स्टाफशी सतत साधावा लागणारा संवाद अशा व्यग्रतेत (मनात असले तरी) अतिदक्षता विभागातील डॉक्टर्स रुग्णांच्या नातेवाईकांशी त्यांना अपेक्षित पद्धतीने प्रतिसाद देऊ शकत नाहीत, असा माझा समज आहे.

असे असले तरी, जिथे जिथे शक्य आहे, तिथे डॉक्टरांनी स्वतः पुढाकार घेऊन रुग्णाशी, त्याच्या नातेवाईकांशी शक्य तितका सुसंवाद साधावा. इथे डॉक्टर 'किती' वेळ देतात यापेक्षा 'कसा' वेळ देतात, हे अधिक महत्त्वाचं असतं. रुग्ण व त्याच्या आप्तेष्टांशी संवाद हा त्या दृष्टीनं अत्यंत महत्त्वाचा असतो आणि सुहास्यवदनाच्या असो की गंभीर चेहऱ्याच्या, अतिदक्षता विभागातील डॉक्टरांपुढचं पहिलं प्राधान्य रुग्णाचे आरोग्य सुधारणं हीच असते. अतिदक्षता विभागात काम करताना डॉक्टरांना काही पथ्यं ही पाळावीच लागतात. जरी डॉक्टर हे मनुष्यप्राणी असले तरी काही वेळा भावना बाजूला ठेवून वावरणे गरजेचे असते. पण त्याच बरोबर योग्य ठीकाणी योग्य वेळेला भावना प्रकट करणे पण जरूरी असते. म्हणून तर कित्येक सुधारणाऱ्या रुग्णांचे वाढदिवस, लग्नाचे वर्धापनदिन आम्ही साजरे करत असतो.

पण बाहेरच्या जगासाठी आमचा चेहरा हा बहुतेकदा गंभीरच असतो व असणार.

विचारांची अशी श्रृंखला डोक्यात चालू असताना कॉफीचा घोट संपवून परत एकदा 'गंभीर' चेहरा करून केबिनबाहेर पडलो. कोणास आवडो न आवडो...अतिदक्षता विभागातील डॉक्टरांना इतकी किमान 'दक्षता' अनेकदा घ्यावीच लागते.

- डॉ. कपिल झिरपे

संचालक, अतिदक्षता विभाग, रुबी हॉल क्लिनिक